

Обґрунтування важливості навчальної дисципліни «Психолого-педагогічні основи освітньої та наукової діяльності»

КОЗУБЦОВ Ігор Миколайович

<https://orcid.org/0000-0002-7309-4365>

kozubtsov@gmail.com

Одним із пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку вищої освіти, як визначено в Національній доктрині розвитку освіти в Україні, є підготовка кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці. У результаті інтенсифікації заходів, які проводить Міністерство цифрової трансформації України, створено безальтернативні умови цифрової трансформації українського суспільства. Безумовно, це вплине не лише на ринок праці, а й насамперед на потребу підготовки кваліфікованих кадрів, викладачів, учителів.

Забезпечити виконання цих складних завдань можуть лише викладачі-професіонали, покликані розвивати задатки, виявляти таланти, зберігати індивідуальність кожного здобувача освіти. Високий рівень наукової компетентності в поєднанні з педагогічною майстерністю і психологічною культурою викладачів, впровадження здобутків психологічної науки в педагогічну практику – реальна передумова підвищення ефективності освітнього процесу в закладах вищої освіти (ЗВО) та реалізація принципів демократизації і гуманізації вищої освіти. Саме тому підвищення професіоналізму майбутніх наукових і науково-педагогічних працівників ЗВО є важливим завданням у системі сучасної вищої освіти через розуміння фундаментальних системних процесів «Психології та педагогіки вищої школи».

Навчальна дисципліна «Психологія і педагогіка вищої школи», яка була тривалий час фундаментальною основою в підготовці наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників, потребує осучаснення в епоху цифровізації, але ще зарано говорити про рівень «кіберпедагогіки та кіберпсихології». З урахуванням викладеного вище метою доповіді є обґрунтування навчальної дисципліни «Психолого-педагогічні основи освітньої та наукової діяльності» для здобувачів другого (магістерського) рівня ЗВО як потреби в «Психології і педагогіці вищої школи».

Аналіз публікацій у вільному доступі підтверджує появу оновлень «Психології та педагогіки вищої школи» у ЗВО. Так, предметом вивчення курсу «Психолого-педагогічні основи навчальної діяльності» [1] є педагогічні факти, механізми, закономірності, основні характеристики навчання й виховання здобувачів вищої освіти; психологічні закономірності та механізми

опосередкування педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі, індивідуальні та соціально-психологічні явища, що зумовлені особливостями роботи вищого навчального закладу.

Наприклад, навчальний курс «Психологія освітньої діяльності» призначений для магістрів, які спеціалізуються у відповідних освітньо-професійних напрямках і майбутня фахова діяльність яких потребує оволодіння психологічними знаннями, вміннями й навичками, що стосуються успішного функціонування сучасної системи освітньої діяльності [2].

Метою дисципліни є сприяння оволодінню майбутніми фахівцями рівнем психологічної культури з питань взаємовідносин між учителем і учнем, розкриття найголовніших аспектів індивідуально-психологічних, професійних властивостей педагога, профілактика емоційного вигорання та збереження психічного здоров'я [3]. Основні переваги дисципліни – це практична спрямованість і формування у студентів систематизованих психолого-педагогічних уявлень, теоретичних знань і практичних умінь здійснювати психологічний супровід навчальної діяльності.

Завдання дисципліни [4] полягають у збагаченні інтелектуально-творчого потенціалу та поведінково-практичних навичок студентів-магістрів у сфері специфічного соціально-гуманірного знання сучасного етапу розвитку людства щодо особливостей мислення й життєдіяльності сучасної людини.

З огляду на те, що Наказом Міністерства освіти і науки України від 16 лютого 2022 р. рекомендовано перелік видів навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи для науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників [5], здобувачі вищої освіти мають опанувати «Педагогіку і психологію наукової діяльності». З урахуванням уточнення щодо складових видів діяльності науково-педагогічних працівників розробники освітніх компонентів спрацювали на випередження. Так, у Навчально-науковому інституті загальноуніверситетської підготовки кафедри суспільно-гуманітарних наук при Таврійському державному агротехнологічному університеті запроваджено навчальну дисципліну «Педагогіка і психологія наукової діяльності» [6], а в Національній медичній академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика започаткували курс «Психологічні механізми науково-дослідної діяльності» [7].

Розглянемо потреби у викладанні здобувачам навчальної дисципліни «Психолого-педагогічні основи освітньої та наукової діяльності». Однією зі складових змісту підготовки здобувачів вищої освіти у магістратурі Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут до викладацької (педагогічної) діяльності є навчальна дисципліна «Психолого-педагогічні основи освітньої та наукової діяльності». Зважаючи на необхідність

підвищення рівня психологічної, педагогічної та методичної підготовки викладача вищої школи, запропоновано комплексну навчальну дисципліну «Психолого-педагогічні основи освітньої та наукової діяльності», в якій визначено фундаментальні психологічні основи педагогічного процесу у вищій школі, що мають на меті розкрити як фундаментальне підґрунтя педагогіки вищої школи, так і питання дидактики й методики вищої школи. Основну увагу зосереджено на методичних і технологічних аспектах викладання та мотивації учасників освітнього процесу.

Метою викладання навчальної дисципліни «Психолого-педагогічні основи освітньої та наукової діяльності» є озброєння здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти теоретичними положеннями побудови науково-педагогічного процесу та основними вміннями й навичками освітньої та наукової діяльності; знаннями закономірностей, принципів, технологій і форм організації освітньої діяльності; знаннями психічних пізнавальних процесів, їх закономірностей у навчанні й вихованні курсантів; знаннями про психологічні компоненти, які спонукають, скеровують і регулюють активність суб'єкта наукової діяльності; вміннями аналізувати й обирати стратегії індивідуального наукового пошуку та безконфліктної взаємодії у складі науково-педагогічного колективу, обґрунтовувати та впроваджувати у ЗВО нововведення; розвивати здатності до самоаналізу і розкриття психологічного потенціалу особистості науковця.

Предметом вивчення дисципліни є педагогіка, психологія і методика викладання у вищій школі, сучасні методи і технології викладання навчальних дисциплін, які використовуються у ЗВО, а також стимулювання наукових пошуків. Структура навчальної дисципліни містить три змістові модулі: загальна характеристика освітньої та наукової діяльності; психолого-педагогічні основи освітньої діяльності; психолого-педагогічні основи наукової діяльності.

Таким чином, вже розпочато процес оновлення навчальної дисципліни «Педагогіка та психологія вищої школи» завдяки запровадженню викладання навчальної дисципліни «Психолого-педагогічні основи освітньої та наукової діяльності», що сприятиме набуттю магістрантами психологічних, педагогічних, методичних знань, умінь і навичок у формуванні викладача і науковця ЗВО.

Бібліографія:

1. РПНД «Психолого-педагогічні основи навчальної діяльності» з підготовки доктора філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти. Вінниця. ВНМУ ім. М.І. Пирогова МОЗ України, 2019. 34 с.
2. РПНД «Психологія освітньої діяльності». Рівне. РДГУ, 2021. 19 с.
3. РПНД «Психологія педагогічної діяльності». Кременець. Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка, 2022. 18 с.

4. РПНД «Психолого-педагогічні основи викладацької діяльності та спеціальні розділи філософії». Спеціальність 132. Запоріжжя. НУ «Запорізька політехніка», 2019. 24 с.
5. Наказ МОН України «Про затвердження рекомендованого переліку видів навчальної, методичної, наукової та організаційної роботи для науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників» від 16 лютого 2022 р. № 186.
6. РПНД «Педагогіка і психологія наукової діяльності» для здобувачів ступеня вищої освіти «Доктор філософії» спеціальності 133 «Галузеве машинобудування» (на основі ступеня вищої освіти «Магістр»). Мелітополь: ТДАТУ, 2019. 14 с.
7. РПНД «Психологічні механізми науково-дослідної діяльності» підготовки ЗВО ступеня доктора філософії. К.: НМАПО ім. П.Л. Шупика, 2019. 28 с.

Проблеми та виклики, пов'язані з переходом на дистанційну форму підвищення кваліфікації

КОЦУР Тетяна Омелянівна

tana.kocur@ukr.net

З появою інтернету і високошвидкісного інтернет-з'єднання навчання стало більш доступним. Останні події показали, що педагогічна спільнота стикається з викликами, які потребують негайних та ефективних рішень. Одним з таких викликів є необхідність підвищення кваліфікації вчителів у нових умовах, зокрема з використанням дистанційних форм навчання.

У контексті переходу на дистанційну форму навчання підвищення кваліфікації вчителів також може бути організовано на основі впровадження дистанційної форми. Це дає можливість учителям здобувати нові знання й навички, не виходячи з дому, що особливо є актуальним у наш час. Дистанційна форма навчання – один із найбільш ефективних і зручних способів набуття нових знань та підвищення кваліфікації у всіх галузях, у тому числі й в освіті.

У статті звернуто увагу на виклики і проблеми, пов'язані з переходом на дистанційну форму підвищення кваліфікації та способи їх подолання.

У статті 51 Закону України «Про повну загальну середню освіту» наголошено на необхідності підвищення кваліфікації педагогічних працівників:

1. Кожен педагогічний працівник зобов'язаний щороку підвищувати свою кваліфікацію відповідно до Закону України «Про освіту» з урахуванням особливостей, визначених цим Законом. Педагогічному працівникові гарантується право підвищувати кваліфікацію в комунальному закладі післядипломної освіти, розташованому на території відповідної (за місцем проживання такого педагогічного працівника) області, Автономної Республіки Крим, міста Києва чи Севастополя, що не обмежує його право обрати іншого суб'єкта освітньої діяльності для підвищення своєї кваліфікації.